

Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezinde Akıllı Turizm Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi*

Bibliometric Analysis of Thesis Registered in the Field of Smart Tourism at the Thesis Center of the Higher Education Institution

Araştırma Makalesi/Research Article

doi.org/10.5281/zenodo.17967601

Fatma ERBAY¹, Davut KODAŞ²

¹Lisansüstü Eğitim Mezunu, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin/Türkiye, İletişim e-posta, fatma.erbay47@gmail.com, ORCID: 0009-0001-4268-4960

²Doç. Dr, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin/Türkiye, İletişim e-posta, davutkodas@artuklu.edu.tr, Sorumlu Yazar (Corresponding Author), ORCID: 0000-0001-7798-726X

Özet

Anahtar Kelimeler

Akıllı turizm

Akıllı şehir

Bibliyometrik analiz

Key-Words

Smart tourism

Smart city

Bibliometric analysis

JEL Sınıflandırması (Codes)

N01, N02, L83

Bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler sonucu geleneksel turizm endüstrisi akıllı turizm çağına geçiş yapmıştır. Turizm sektörü günümüz turistlerinin önemli ölçüde değişen beklenti ve ihtiyaçlarını akıllı turizm uygulamaları aracılığıyla karşılamaya çalışmaktadır. Akıllı turizm alanını konu alan bibliyometrik çalışmalar olmasına rağmen Türkiye’de yüksek lisans ve doktora düzeyinde akıllı turizmin gelişiminin incelendiği araştırmalar görülmemektedir. Bu nedenle ülkemizde akıllı turizm konulu, Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında kayıtlı lisansüstü tez çalışmalarının genel durumu ve gelişiminin ortaya konması amacıyla yapılmıştır. YÖKTEZ’de yapılan aramalar sonucu ulaşılan 2018-2023 yılları arasında yayımlanmış 19 yüksek lisans, 5 doktora çalışması “Tür”, “Yıl”, “Üniversite”, “Enstitü”, “Anabilim Dalı”, “Danışman Unvanı”, “Sayfa Sayısı”, “Anahtar Kelime” ve “Yazıldığı Dil” parametreleri doğrultusunda bibliyometrik analiz tekniği ile incelenmiştir. Akıllı turizm kavramının yüksek lisans çalışmalarında araştırma konusu olarak daha çok tercih edildiği görülmüştür. Çalışma sayılarında her geçen yıl görülen düzenli artış bu konunun araştırmacıların giderek ilgisini çektiğini ve bu yöndeki çalışmaların artacağını düşündürmektedir.

Abstract

Makale Başvuru

Article Received

10.11.2025

Düzeltilme/Revised 1

05.12.2025

Kabul/Accepted

06.12.2025

Note: Extended abstract is at the end of research.

As a result of the developments in information and communication technology, traditional tourism has transitioned to the age of smart industry tourism. The tourism industry is trying to meet the expectations and demands of today's tourists through smart tourism applications. Although there are bibliometric studies on the field of smart tourism, there are no studies examining the development of smart tourism at the master's and doctoral levels in Türkiye. This study was conducted to reveal the general status and development of postgraduate theses on smart tourism in our country, registered in the Higher Education Institution Thesis Centre (YÖKTEZ) database. The results of the studies made in YÖKTEZ were 19 master's and 5 doctoral studies published between 2018-2023 "Type", "Year", "University", "Institute", "Department", "Consultant Title", "Number of Pages", "Keyword" and "Written Language" parameters will provide bibliometric analysis technique. It has been observed that the concept of smart tourism is a preferred research topic in graduate studies. The regular story, as seen in the number of studies published every year, suggests that these narratives are attracting more and more, and the work in this direction will increase.

* Bu çalışma, Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda Davut KODAŞ danışmanlığında Fatma ERBAY tarafından “Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezinde Akıllı Turizm Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi” başlığı ile tamamlanarak 2024 yılında savunulan dönem projesinden türetilmiştir. Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir / This research does not require an ethics committee permission.

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, giderek yaygınlaşması ve kullanım alanlarının çeşitlenmesi turizm alanında arz ve talep yaklaşımında büyük değişimlerin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Turizm sektöründe talep boyutunu oluşturan turistlerin beklentileri, ihtiyaçları ve davranış biçimleri gelişen teknolojinin etkisi ile önemli ölçüde değişmiştir (Mil ve Dirican, 2018). Diğer alanlarda olduğu gibi turizmi de yakından ilgilendiren teknolojik gelişmeler ‘Akıllı Turizm’ kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Akıllı turizm kavramı, temelini 2008 yılında IBM tarafından önerilen ‘Akıllı gezegen’ kelimesinden almaktadır (Bahar vd., 2019). Gordon Philips’e göre akıllı turizm, turizm işletmelerini planlamak, geliştirmek, işletmek ve pazarlamak amacı ile geliştirilen bütüncül, uzun vadeli ve sürdürülebilir bir yaklaşımdır. (Li vd., 2017). Akıllı turizmin global düzeyde tanımlaması ise 2009 yılında Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından ‘hizmet zincirinin her seviyesinde temiz, yeşil, etik ve kaliteli olunması’ olarak yapılmıştır. (UNWTO, 2009). İnsanoğlunun durmadan ürettiği yeni teknolojiler gelecekte yeni bir dünya düzenine geçişi kaçınılmaz kılacaktır. Dijital çağ diyebileceğimiz bu dünyada insanların nasıl bir hayat sürecekleri, ne tür hobileri olacağı, ortalama yaşam sürelerinin ne olacağı, nasıl seyahat edecekleri ve ne türden bir turizm destinasyonu tercih edecekleri kuşkusuz yeni tartışma alanları açacaktır (Topsakal vd., 2018). Bu bireylerin seyahat gereksinim ve taleplerini anlamak turizm işletmelerinin hem yoğun rekabet ortamında güçlü bir konum elde etmek hem de sürdürülebilir destinasyon için önem arz etmektedir. Dolayısıyla günümüzde turizm işletmeleri sektörden daha fazla pay almak için, yapılacak işin daha hızlı ve kolay yapılmasına olanak sağlayan, rekabet edilebilirliği teşvik eden, küreselleşmeye uygun ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayan uygulamaları edinmek zorundadır (Liberato vd., 2018). Turizm sektöründeki yenilik, turizm hizmetleri sunan şirketlerin organizasyon, süreç ve ürünlerindeki değişkenlik yoluyla sektörün işleyiş biçimini değiştiren bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT), kullanımıyla bağlantılıdır. Dijital-teknolojik devrim ve bilgi-iletişim teknolojilerinin turizm sektöründeki etkileri, turizm hizmeti sunan şirketlerde en uygun ve güncel teknolojik uygulamalara yatırım yapmanın önemini göstermiştir (Sigalat-Signes vd., 2019).

Akıllı turizm sistemleri, turistlere ve hizmet sağlayıcılara daha çok seçenek, daha net bilgiler, daha iyi karar desteği, daha fazla hareketlilik ve neticede daha konforlu bir turizm deneyimi sunmayı amaçlamaktadır (Bahar vd., 2019). Bu çerçevede akıllı turizm uygulamalı hem destinasyonlar için hem de işletmeler için dikkat çekmektedir. Akademik araştırmalarda son zamanlarda sıklıkla incelenen akıllı turizm uygulamaları günümüzde popülerliğini korumakta ve bu alanda hızla artan akademik araştırmalar bu konunun önemine dikkat çekmektedir. Örneğin yapılan bir bibliyometrik araştırmada akıllı turizme olan ilginin 2015 yılından itibaren artış gösterdiğini ifade etmişlerdir (Topsakal vd., 2020). İlgili literatür incelendiğinde akıllı turizm alanında sınırlı sayıda bibliyometrik araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalar daha çok ulusal ve uluslararası makalelere odaklanmakta akıllı turizmin ilgili alanyazında mevcut durumunu ölçmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla bibliyometrik analiz ile yapılan bu araştırmaların sonucunda akıllı turizmin hangi yönüyle

çalışıldığı, hangi bilimsel yöntem türünün daha yoğun olduğu gibi konular çeşitli parametreler ile ölçülmeye çalışılmaktadır (Topsakal vd. 2020; Binbaşioğlu 2020). Ancak giderek popülerleşen akıllı turizm kavramı ve buna ilişkin farklı perspektifler ışığında yapılan araştırmaların olduğu ve üniversitelerin ilgili anabilim dallarında akıllı turizm kavramına ne kadar odaklanıldığı bu alanda çalışan araştırmacılar ve öğrencilere yol göstermesi açısından tezlerin incelenmesi önemli görülmektedir. Böylelikle incelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinde akıllı turizminin ulusal düzeyde ne kadar incelendiği ortaya çıkarak bu alanda çalışmak isteyen araştırmacı ve lisansüstü öğrencilere yol göstermesi açısından bu çalışma önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada da akıllı turizm kavramının ulusal düzeyde yapılan tezlerle yönelik bibliyometrik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ulusal alanyazında akıllı turizm literatürünün gelişimine özellikle yüksek lisans ve doktora düzeyinde yapılan tezlerdeki durumuna ışık tutması öngörülmektedir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Akıllı Turizm

Akıllı turizm, turizm sektöründe dijital dönüşümün bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Turizm sektöründe akıllı şehirlerin gelişmesiyle birlikte yapay zekâ, bilgi ve iletişim teknolojileri ile turizm kaynaklarını bütünleştirerek turistlerin hizmetine sunmuştur. Turistlerin teknoloji odaklı taleplerinin karşılanması adına zamanla bu alanda; akıllı destinasyon, akıllı otel, akıllı ulaşım, akıllı etkinlik gibi yeni kavramlar doğmuştur. (Gretzel vd., 2015) Akıllı turizmin ortaya çıkması ekolojik değişimler, nüfus artışı, gelişmiş teknolojiler, küreselleşme ve akıllı şehirler ile paralel olarak ortaya çıkan değişimlerle biçimlenmiştir. Hızla gelişen ve değişen çağımızda, turistlerin ihtiyaçlarını ve isteklerini daha iyi anlayıp memnuniyetlerini arttırmak isteyen turizm paydaşları da akıllı turizmin gelişiminde önemli rol oynamıştır (Wang vd., 2016).

Akıllı turizm, yeni nesil bilgi ve iletişim teknolojilerinin turizm sektöründe kullanılmasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Akıllı turizm ile turistlerin ihtiyaçlarına göre kişileştirilmiş, yüksek kalitede ve tatmin edici hizmetler sunulmaktadır (Bahar vd., 2019). Hızla gelişen teknolojik altyapı sayesinde büyük veri analizleri bulut üzerinde gerçekleştirilmektedir. Bu sayede turizm için akıllı destinasyonlar geliştirilerek turistlerin yaşam kalitesi artmakta sürdürülebilir turizm için gerekli etkin kaynak kullanımı ve yönetimi sağlanmaktadır (Yalçinkaya vd., 2018). Bilgi ve iletişim teknolojisinin hızla gelişmesiyle birlikte, geleneksel turizm endüstrisi akıllı turizm çağına girmiştir. Akıllı teknolojiler artık turizm endüstrisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Yakın gelecekte akıllı bilgisayar ve telefon uygulamaları, akıllı gözlükler, akıllı kalemler, akıllı saatler sayesinde turistlerin seyahatleri daha kolay ve konforlu hale gelecektir (Boletsis vd., 2018). Yapay zekâ ile geliştirilen akıllı turizm uygulamalarıyla, turistlerin gezilerini daha kolay planlaması, ihtiyaç duyulan bilgiye kısa sürede erişim sağlanması, gezi sırasında maksimum güvenlik imkânlarına ulaşılması, akıllı trafik sistemi ile zamandan tasarruf edilmesi gibi beklentiler de olacaktır (Bahar vd, 2019).

Akıllı turizm, turizm uygulamalarında sadece teknolojiyi kullanmak değildir. Niteliksel bir değişim elde etmek, eldeki kaynakların değerini en üst seviyeye çıkarmak ve sosyo-ekonomik açıdan sürdürülebilirliği de ortaya koyabilmektir (Navío-Marco vd., 2018). Destinasyonların artmasıyla birlikte bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen yenilikler ve turistlerin gelişen akıllı teknolojileri kullanmak istemeleri, akıllı turizm destinasyonlarında sürdürülebilirlik kavramını önemli bir konu haline getirmiştir (Silik ve Dünder, 2020). Akıllı turizm destinasyonları, karbon ayak izlerini azaltmak, çevre dostu yaklaşımlar benimsemek ve turistlerin ihtiyaçlarını dikkate almak gibi sürdürülebilirlik uygulamalarını iyileştirmek amacıyla akıllı teknolojileri kullanmaktadır (Çaylak, 2022). Bu uygulamalar sayesinde plastik atıkların azaltılması, su ve enerjinin korunması, yerel ve kültürel ürünlerin teşvik edilmesi gibi çevre dostu uygulamaların uygulanması, turizm deneyimini geliştirirken sürdürülebilirliğe de katkıda bulunabilir. Ayrıca, çevre dostu konaklama ve aktiviteler hakkında bilgi sağlayan mobil uygulamalar, sürdürülebilir turizmi kolaylaştırıp, akıllı turizmi teşvik edebilir (Shen vd., 2020).

Akıllı turizm girişimlerinin çoğu akıllı şehir projelerinden doğmuştur. Akıllı şehirler, teknolojinin ekonomik ve sosyal yaşam kalitesini iyileştirmeye hizmet eden şehir modellerini temsil eder. Çok dinamik ve hızlı gelişen sosyo-ekonomik ve teknolojik değişimlerin yaşandığı bir dönemde şehirlerin değişime ayak uydurması gerekiyor. Bu durum akıllı şehir kavramının son yıllarda oldukça popüler hale getirmiştir. Akıllı şehir konsepti, modern bir şehir geliştirme fikri ve devam eden şehirleşme süreçlerine bir yanıttır (Bajdor ve Starostaka, 2021). Akıllı şehirler faaliyetlerinde teknik ve teknolojik yenilikleri kullanabilen, yaratıcı düşünen insanların yaşadığı şehirlerdir. Akıllı şehirler inovasyonu ve bilgiyi geliştirmek, maliyetleri azaltmak, kaynakları en iyi şekilde kullanmak, yaşamı kolaylaştırmak için bilgi ve iletişim teknolojisi uygulamalarını kullanır (Habeeb ve Weli, 2020). Akıllı şehirler inşa etmek, esas olarak vatandaşların dinamik ihtiyaçlarına bağlıdır. Düzenli ve sürekli bir hizmet için iyi bir planlama gerekir. Akıllı şehir uygulamasının planlanması yedi temel unsuru içerir: akıllı eğitim, sürdürülebilir akıllı çevre, akıllı turizm, akıllı ulaşım, akıllı sağlık, akıllı endüstri ve akıllı mutlu yaşam (Zhang ve Sun, 2019).

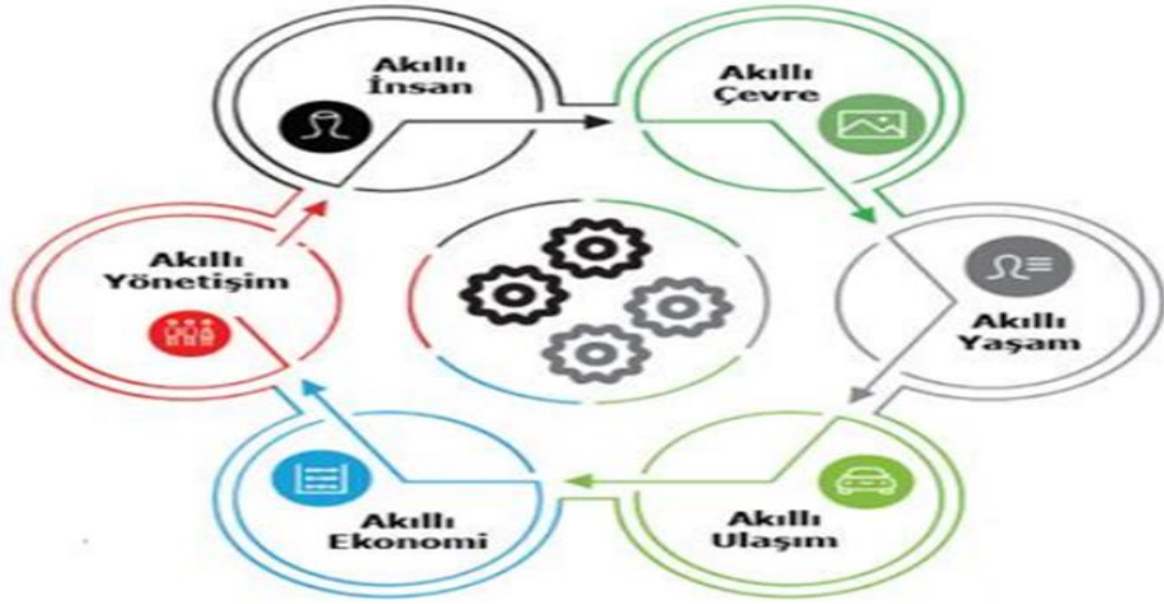

Şekil 1. Turizmde Akıllı Kavramı İçin Gerekli Teknolojik Altyapı

Kaynak: Yalçinkaya vd., 2018.

Cohen (2012), akıllı şehir stratejilerini geliştirmek için “Akıllı Şehir Tekerleği” kuramını geliştirmiştir (Şekil 1). Akıllı şehir stratejilerinin geliştirilmesini desteklemek için

Cohen tarafından geliştirilen bu modele göre akıllı şehirlerin altı boyutu şunlardır; akıllı insanlar, akıllı çevre, akıllı yaşam, akıllı ulaşım, akıllı ekonomi ve akıllı yönetim (Çelik ve Topsakal, 2017). Bu model, şehirlerin kendi ihtiyaçlarına ve vizyonlarına uygun olarak akıllı şehir projeleri tasarlamalarına yardımcı olmaktadır. Akıllı şehirlerin kavram ve uygulamalarını kullanan akıllı turizm endüstrisi, turistlerin deneyimlerini zenginleştirmek, destinasyonların verimliliğini ve yaşam kalitesini iyileştirmek için çalışmaktadır (Ercan, 2020). Yapay zekâ ve dijital dönüşüm teknolojileri akıllı turizm endüstrisinin gelişmesine büyük katkılar sunacaktır (Kim ve Kim, 2017).

Şekil 2. Akıllı Şehirlerin Temel Bileşenleri (Akıllı Şehir Tekerleği)

Kaynak: Çelik ve Topsakal, 2017.

Akıllı turizm uygulamaları akıllı şehir konseptinin bir alt kümesi olan turistlere yönelik destinasyonları içerir (Kafa vd., 2020). Akıllı turizm uygulamalarının kusursuz olarak işleyebilmesi için akıllı şehirlere ihtiyaç vardır. Dünya genelinde turizmde marka olan birçok şehir akıllı şehir olma yolunda hızla ilerlemektedir (Jasrotia ve Gangotia, 2018). Avrupa Birliği, akıllı turizmi geliştirmek için araçlar, önlemler ve projeler uygulayan örnek Avrupa şehirlerini ödüllendirmek ve paylaşmak için “Akıllı Turizmin Avrupa Başkenti” girişimini desteklemiştir (EU Smart Tourism Capital, 2019). İklim değişikliği, yerel ekonomilerin çeşitlendirilmesi ve korunması, doğal kaynakların daha çevre dostu enerjilere dayalı verimlilik ilkesine göre yönetimi, akıllı turizm uygulamalarının geliştirilmesinde politika yapımcılar tarafından dikkate alınması gereken konulardandır (Maderia vd., 2023). Gelişen teknolojik uygulamaların yaşamın her alanında kullanılması hem şehir sakinlerinin hem de turistlerin seyahat, istek, beklenti ve alışkanlıklarında değişikliklere neden olmuştur. Bu teknolojik gelişmelerin şehirlerde aktif bir şekilde uygulamaya girmesi akıllı turizm destinasyonlarını ortaya çıkarmıştır (Chung vd., 2021). Akıllı şehir ve destinasyon kavramlarının ayrıldığı temel nokta hedeflenen kitlelerdir. Akıllı şehirler şehir sakinlerini merkeze alırken, akıllı turizm destinasyonları ise turistlere odaklanmaktadır (Erdem, 2022).

Akıllı turizm destinasyonları, bilgi iletişim teknolojileri tabanlı araçlar aracılığıyla turizm ve konaklama ürünlerine, hizmetlerine, alanlarına ve deneyimlerine erişimi kolaylaştıran bir destinasyon” olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre akıllı turizm destinasyonları, bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanarak turistlere sunulan hizmet süreçlerinde gelişim sağlayan, turizm kaynaklı üretimi fazlalaştıran, yaşantılara zenginlik katan uygulamalardır (Wang vd., 2013). Akıllı destinasyon, akıllı şehir kaynaklarının daha iyi yönetilmesi için alınması gereken çeşitli eylemleri içermektedir. Turizm destinasyonlarına yönelik bazı uygulamalar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Akıllı Destinasyonlarda Turizm Uygulamaları

Turizm Uygulamaları	Fayda Fonksiyonu	Destinasyon Bileşenleri	Akıllı Turizm Destinasyon Boyutları
Sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR), turistik yerlerin dijital ortamda deneyimlenmesine yardımcı olur.	Canlandırma	Cazibe merkezleri	Akıllı insanlar Akıllı hareketlilik
Akıllı araç takip sistemi ile ulaşımında anlık bilgi paylaşımı	Planlama	Ulaşılabilirlik	Akıllı yaşam Akıllı hareketlilik
Otellerin anlık enerji ihtiyacı ve enerji denetimi	Sürdürülebilirlik	Tesisler	Akıllı çevre
Çoklu dil seçeneğine sahip elektronik seyahat rehberi	Rehberlik	Uygun paketler	Akıllı insanlar Akıllı hareketlilik
Yakın alan iletişimi (NFC, QR kodları) yardımı ile ilgi çekici yerler hakkında bilgilendirme	Coğrafi pazarlama	Faaliyetler	Akıllı hareketlilik
Turistlerin dilek ve şikâyetlerini ulaştırabilecekleri bilgi iletişim teknolojisi	Geribildirim Üretme	Yardımcı Hizmetler	Akıllı yaşam

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

1.2. Bibliyometrik Analiz ile ilgili Literatür

Bibliyometrik analizler sayesinde turizm alanında yapılan akademik çalışmaların hangi yönde ilerlediği, araştırmacıların konuya yaklaşımları, dönemsel gelişme ivmelerinin belirlenmesi gibi faktörler açıklanabilmektedir. YÖKTEZ veri tabanını kullanarak turizm alanında yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizlerini konu alan ilgili çalışmalar son yıllarda artış göstermektedir. Örneğin, Oğuzbalaban (2019), (YÖKTEZ) veri tabanında “termal turizm” alanında yayınlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi yapmıştır. Bu kapsamda 1988-2018 yılları arasında termal turizm ile ilgili yayınlanmış toplam 76 lisansüstü tez, 65 yüksek lisans ve 11 doktora tezi incelenmiştir. Yayımlanmış tezler; üniversite, enstitü, bölüm, kullanılan anahtar kelimeler, araştırma yöntemleri, veri toplama teknikleri, örneklem grubu, araştırma konuları kriterlerine göre incelenmiştir. Elde edilen verilerin frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre; yüksek lisans çalışmalarının doktora düzeyindeki çalışmalara göre daha fazla olduğu, tezlerin en çok Afyon Kocatepe Üniversitesinin bünyesinde hazırlandığı, en çok işletme yönetimi bölümünde hazırlandığı, konu olarak yönetim ve organizasyon kelimelerinin seçildiği, araştırma yöntemleri olarak en çok nicel yöntem ve anket tekniğinin tercih edildiği ve örneklem olarak en çok yerli turistlerin seçildiği belirlenmiştir.

Aksöz (2020), engelli turizm alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi başlıklı araştırma makalesinde engelli turizm ile ilgili 1987-2019 yıllara arasında yayımlanmış tezleri incelemiştir. YÖKTEZ veri tabanında “engelli turizm”, “engelsiz turizm”, “erişilebilir turizm”, “ulaşılabilir turizm” ve “herkes için turizm” anahtar kelimeleri ile yaptığı taramada 55 adet teze ulaşmıştır. Ulaşılan tezler; yıllarına, türlerine (yüksek lisans/doktora), araştırma desenlerine, anahtar kelimelerine, yazım diline, yayımlandıkları enstitü ve anabilim dallarına göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre sekiz ayrı anabilim dalında yazılan tezlerin çoğu yüksek lisans tezleridir. Tezlerde veri elde etme yollarından en çok anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına bakıldığında engelli turizme olan ilginin son yıllarda arttığı ve son zamanlarda engelsiz turizm kavramını benimsendiği görülmüştür. Yapılan çalışma engelsiz turizm konusunda çalışma yapacak araştırmacılar için rehber niteliğindedir.

Akyol (2022), Türkiye’de yayla turizmi üzerine yazılmış lisansüstü araştırmaların bibliyometrik analizini yapmıştır. Nitel araştırma yöntemi olan tarama modelinden faydalanarak 29 lisansüstü tezi on bir farklı değişken açısından ele almıştır. Milli park, kış turizmi, yaban hayatı, koruma bölgesi, ekolojik turizm, yayla şenlikleri, peyzaj planlaması, yaylacılık faaliyetleri ve çevre temalı çalışmaların değerlendirildiği, örneklem olarak yerel halk, yerli ziyaretçiler, kamu kurum ve kuruluş temsilcileri ile öğrencilerin seçildiği görülmüştür. Çalışma sonucuna göre yayla turizminin daha çok 2010 yılından sonra akademik çalışmalara konu olduğu, alternatif turizm açısından gün geçtikçe ilgi çektiği ancak bu konudaki çalışmaların henüz yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Özçoban (2020), YÖKTEZ veri tabanını kullanarak 1998-2019 yılları arasında inanç turizmi alanında yayınlanmış 47 yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik analizini yapmıştır. İncelenen tezler tür, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, unvan, sayfa sayısı, bölgelere göre dağılım ve araştırma yöntemi parametreleri açısından analiz edilmiştir. Tezlerin büyük çoğunluğu üniversitelerin sosyal bilimler enstitülerinde hazırlanmıştır. Yapılan çalışma ile potansiyel inanç turizmi destinasyonlarının ortaya çıkarılmasına katkı sunulmuştur. Bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara fikir vermesi ve literatürdeki eksiklikleri gidermesi açısından önemlidir. Zengin ve Atasoy, (2021) turizm rehberliği alanında yaptıkları bibliyometrik analiz çalışmasında 1989-2019 yılları arasında yapılmış 87 lisansüstü tez incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre turizm rehberliği alanında 2015 yılı sonrası lisansüstü eğitimde bir artış olduğunu göstermektedir. Kesin, Horasan ve Çil (2023) sağlık turizm anahtar kelimesi aracılığıyla yüksek öğretim tez merkezinde yapılan tezlerin bibliyometrik incelemesi sonucunda çeşitli parametreler vasıtasıyla ulaşıldığı bulgulara göre en çok sağlık yönetimi anabilim dalında, en çok Sivas Cumhuriyet üniversitesinde ve daha çok turizm ile ilgili çalışmaların yoğunlukta olduğu belirlenmiştir.

1.3. Akıllı Turizme İlişkin Literatür İncelemesi

Akıllı turizm; akademi dünyasında popüler bir konu olarak ön plana çıkmış, günümüzde oldukça ilgi çeken bir alan olmuştur (Binbaşioğlu, 2020). Ülkemizde hızla artan üniversite ve

araştırmacı sayısının etkisiyle son zamanlarda akıllı turizm ekosistemi ve bilgi teknolojileri arasındaki ilişkiler çeşitli tez ve makalelerde incelenmektedir. Türkiye’de turizmin pek çok alt dalında bibliyometrik analizler yapılmasına karşın, akıllı turizm alanında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Literatürde bu alanda giderek artan sayıda çalışma yapılmış, yayınlanmış tezlerin bibliyometrik analizine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, bibliyometrik bir yaklaşım uygulayarak literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Önceleri içerik ile ilgili çalışmalar yaygın iken, daha sonra destekleyici teknolojileri keşfetme süreci ile sürdürülen akıllı turizm araştırmaları, günümüzde geliştirme ve değerlendirme aşamasına geçmiştir (Stankov ve Filimonau, 2019). Literatür incelemesi yapıldığında akıllı turizm alanında daha çok İngilizce olarak yayınlanmış çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların irdelenmesi gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici olacaktır.

Lamsfus vd. (2015), katıldıkları akıllı şehir ve turizm temalı konferansta, insan hareketlerine odaklanan genişletilmiş akıllı turizm ve akıllı şehir anlayışı turizm alanında yeni hizmetlerin geliştirilmesinin önünü açtığını belirtmişlerdir. Sonuç bildirgesine göre; mobil teknolojisi ve uygulamalarının yaygınlaşması sonucu akıllı turizm alanında bilgi ve iletişim teknolojisi altyapılarının yoğun bir şekilde işlenmesine olanak sağlamıştır. Sürekli büyüyen turizm sektörüne bağlı olarak yeni ve radikal politikaların belirlenmesi, gelişmiş mobil hizmetler oluşturma konusunda yerel yönetimleri harekete geçirmiştir. Akıllı şehir ve turizm temalı altyapı hizmetleri geliştikçe daha çok işletme gelişmiş mobil turizm uygulamalarına yönelmektedir.

Boes vd. (2016), yayınladıkları makale ile akıllı şehir, akıllı turizm destinasyonlarının parametrelerini ve akıllı kavramının bileşenlerini belirlemek amacıyla örnek olay analizleri üzerinde durmuşlardır. Makaleye göre akıllı kavramının temel bileşenleri BİT, liderlik, yenilikçilik ve sosyal sermayedir. Akıllı turizm destinasyonları hem şehir sakinlerinin hem de turistlerin yaşam kalitesinin artmasını sağlayacak, rekabet ortamını koruyacak ve sürdürülebilir bir turizm ekosisteminin varlığını amaçlamaktadır. Mil ve Dirican (2017), Sanayi devrimi ile dijital ve mobil alanındaki teknolojik gelişmelerin günümüzde turizm alanına yansımalarını incelemiştir. Sanal ve artırılmış gerçeklik gibi endüstri 4.0 teknolojileri kullanılarak çok boyutlu yazıcılar, otomasyon, holografik tasarımların turizm alanında kullanılması zihinsel bir devrime işaret etmektedir. Bu alandaki yayınların verileri nicel analizlerle incelenirse Türkiye’deki turizm işletmelerine finansallarına ve turizm ekonomisine katkısı muazzam olacaktır.

Yoo vd., (2017), Google haritalar turist rehberi programını kullanarak oyun öğelerini içeren akıllı turizm uygulamalarının benimsenmesini hangi faktörlerin etkilediğini deneysel olarak araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre pazarlama stratejisi açısından akıllı turizm uygulamalarının oyunlaştırılması daha çok kitleye ulaşım kolaylığı sağlıyor. Ancak oyunlarda kişisel bilgi sağlama ihtiyacının, oyunlaştırılmış bir akıllı turizm uygulamasının benimsenmesini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Johnson ve Samakovlis (2019), Akıllı turizm bilgisinin üretimini incelemek ve iş birlikçi ağlar aracılığıyla kavramın gelişimini

ortaya koymak amacıyla bibliyometrik analiz tekniğini kullanmışlardır. 2000-2018 yılları arasında alınan dergi makaleleri kullanılarak yapılan bibliyometrik analiz ile akıllı turizm alanında kavram gelişimi görsel olarak haritalanarak gözlemlenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre akıllı turizm anlayışı, işbirlikçi araştırmacılar ağı aracılığıyla şekillenir ve geliştirilir. Etki alanı geliştikçe, akademik araştırmacılar ve endüstri uygulayıcıları için yeni cazibe alanları oluşmaktadır.

Jovicic (2019), yayınladığı makalede temel turizm destinasyonu kavramının gelişimini incelemiştir. Yapılan çalışmayla akıllı turizm destinasyonun, geleneksel konseptin aksine tamamen farklı bir destinasyon anlayışını temsil ettiği belirtilmiştir. Dijital devrim, bilgi ve enformasyonun tüm paydaşlar için erişilebilir olduğu bir çağda akıllı destinasyon kavramı ortaya çıkmıştır. Akıllı destinasyon, turizm işletmelerinin faaliyetlerinde sürekli yenilik yapmalarını kolaylaştırmıştır. Yazara göre günümüzde yeterli seviyede kamu-özel-tüketici iş birliğini sağlayan dijital teknolojileri kullanmadan coğrafi niteliklerinin pazarda başarılı olma şansı kalmamıştır.

Topsakal vd. (2020), 1980-2019 yıllarında yayınlanan akıllı turizm ile ilgili yayınları bibliyometrik açıdan analiz etmişlerdir. Bu konudaki eğilimleri ortaya koymak amacıyla Web of Science Core Collection veritabanında ‘akıllı turizm’ başlığı altında ‘konaklama, eğlence ve turizm’ kapsamında arama yapılmıştır. Veri tabanından belirlenen 145 yayının bibliyometrik verileri incelenmiş akıllı turizme olan ilginin 2015 yılından itibaren önemli ölçüde arttığı, yayınların ağırlıklı olarak makale ve konferans bildirileri şeklinde gerçekleştiği vurgulanmıştır. Çalışmada ayrıca Journal of Travel Research en sık atıf yapılan dergi, Dimitrios Buhalis ise en çok atıf yapılan yazar olduğu belirtilmiştir. Analize göre mobil konuk davranışı, destinasyon web sitesi, açık veri ve akıllı sistemler en çok çalışılan konular iken yayınlarda en sık kullanılan anahtar kelimeler ise; akıllı turizm, teknoloji, model, sosyal medya, deneyim ve bilgi teknolojileri olmuştur.

Binbaşıoğlu (2020), Ulusal ve uluslararası 143 makaleyi incelemiş, akıllı turizm alanındaki çalışmaların 2015 yılından itibaren hız kazandığını belirtmiştir. Çalışmaların çoğunlukla “Sustainability” dergisinde yayınlandığı, araştırma türü olarak da ampirik yöntemin ön plana çıktığını vurgulamıştır. Çalışmaların çoğunlukla akıllı turizmin teknolojik altyapısına odaklandığı görülmüştür. Çalışmalar genellikle ortak yazarlar tarafından kaleme alınmış olup en çok makale de Güney Kore tarafından yayınlanmıştır. Bastidas-Manzano vd. (2021), yapmış oldukları çalışmada turizm sektöründe akıllı turizm destinasyonlarının ekonomik açıdan getirisini derinlemesine incelemiştir. Bu konudaki yayınları bibliyometrik açıdan analiz ederek bu alandaki boşluğu gidermeyi amaçlamıştır. Web of Science veri tabanı baz alınarak 2013-2019 yılları arasında endekslenen çalışmalar arasından 258 makale incelenmiş, konaklama, turizm ve teknoloji ilişkisi kapsamlı olarak irdelenmiştir. Bulgular; akıllı turizm alanında hem akademisyenler hem de sektör profesyonelleri açısından geniş ve parlak bir araştırma alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmanın rehber niteliğinde olduğu vurgulanmıştır.

Ivars-Baidal vd. (2021), akıllı şehirler ve destinasyonlar ile sürdürülebilir turizm göstergeleri arasındaki ilişkiyi farklı ölçekler kullanarak analiz etmişlerdir. Uluslararası akıllı şehir standartlarının ve sürdürülebilirlik göstergelerinin akıllı turizm sektöründeki gelişime katkısı eleştirel bir yaklaşımla incelenmiştir. Araştırma hem bölgesel hem de yerel ölçekte politika yapımcılar ve akademisyenler için yol gösterici olmuştur. Ulaşılan sonuçlara göre akıllı turizm, akıllı şehir ve akıllı destinasyon söylemlerinin sürdürülebilirlik açısından destekçileri tarafından benimsenmiş olmasına rağmen, bu konuda çok az ilerleme kaydedilmiştir. Şehir yöneticileri tarafından geliştirilecek akıllı politikalar ve projeler sayesinde turistik alanların daha iyi değerlendirilmesi hedeflenip istenilen sonuçlara ulaşılabilir.

Chen vd. (2022), bibliyometrik analiz tekniğini kullanarak 2010 ve 2021 yılları arasında akıllı turizm alanında 441 çalışmayı sistematik ve görsel açıdan incelemiştir. Akıllı turizm araştırmasının başlangıcından bu yana bu alanındaki araştırma durumu ve eğilimleri değerlendirilmiştir. Bu çalışmayla akıllı turizm alanında gelecekteki araştırma gündemine öngöründe bulunmuş, teorik ve pratik araştırmaları teşvik edecek bir yaklaşım sergilenmiştir. Knani, Echchakoui ve Ladhari (2022); Turizm konaklamalarında yapay zekâ ve uygulamaları üzerin bibliyometrik analiz çalışması yapmışlardır. Scopus ve Web of Science veri tabanı kullanılarak 1984 ile 2021 yılları arasında yayınlanan 1035 el yazması incelenmiştir. Araştırmayı öne çıkaran tematik anahtar kelimeler olarak; yapay sinir ağları ve veriler, temel ve çapraz temalar (metin madenciliği ve duygu analizi), nesnelerin interneti ve büyük veriler, periferik temalar ve biyometri seçilmiştir. Makale, bu alandaki gelecekle ilgili perspektifler ve araştırma yöntemleri hakkında öneriler ile sona ermektedir.

Madeira vd. (2023), sürdürülebilirlik ve akıllı turizm kavramlarının bilimsel ve akademik açıdan ilişkisini araştırmıştır. Yapılan bibliyometrik analiz ile literatürdeki boşluk giderilmeye çalışılmıştır. Araştırmacılar yaptıkları bibliyometrik analizin beş amacından bahsetmiştir. 1- Bu konudaki literatürün boyutunu ve büyümesini belgelemek. 2- Kilit yazarları, dergileri ve belgeleri belirlemek. 3- En yüksek verimlilik oranlarına sahip ülkeleri kategorize etmek. 4- Ortaya çıkan konuları ve bunların her alanın kavramsal yapısıyla ilişkisini vurgulamak. 5- Metodoloji yaklaşımını analiz etmek. Web of Science Core Collection'dan toplam 104 bilimsel belge bulunup ve analiz edilmiş Sonuçlar, akıllı turizm, sürdürülebilir turizm, yenilikçilik ve akıllı şehirlerde tanımlanan ana kümelerle ayrılmıştır. Bu alanda Çin, İspanya, Kore Cumhuriyeti, İtalya, İran ve Portekiz en yüksek bilimsel veri üretim merkezi olmuştur. Yapılan çalışma; sürdürülebilirlik ve akıllı turizm araştırmaları konusundaki bilgilerini genişletmek isteyen akademisyenler ve uygulayıcılar için değerli bilgiler sunmaktadır.

2. Yöntem

Akıllı turizm ile ilgili yeni bir çalışmayı incelemek veya önceki çalışmalarda bulunan sınırlılıkları belirlemek amacıyla mevcut literatürü tartışmak, yeni gelişmeleri daha iyi anlamak ve gelecekte yapılacak araştırmalara yön vermek önemlidir (Binbaşıoğlu, 2020). Bu çalışmanın amacı YÖKTEZ veri tabanında kayıtlı lisansüstü tez çalışmalarını belirli

bibliyometrik analiz kapsamında birtakım parametreler ışığında inceleyerek literatüre katkı sunmaktır. Belli bir alanda yapılan çalışmaların niteliklerini önceden hazırlanmış parametreler ışığında niceliksel analizine olanak sağlayan bibliyometri belirli bir alanın gelişimsel nüanslarını açıklarken o alanda ortaya çıkan eserlere ışık tutmamızı sağlamaktadır (Kodaş, 2014; Merigó ve Yang, 2017). Bibliyometrik çalışmalar, bilimsel çalışmaların niceliksel ve niteliksel olarak değerlendirilmesi, ilgili alana bilim insanlarının katkılarının belirlenmesi ve diğer bilim dalları ile ilişkisinin ortaya konulması açısından da önem arz etmektedir (Yılmaz, 2017). Bibliyometrik analiz ışığında gerçekleştirilen bu çalışmada akıllı turizm alanında 2018-2023 yılları arasında yayınlanmış, 19'u yüksek lisans, 5'i doktora tezi olmak üzere toplam 24 tez incelenmiştir. “Akıllı Turizm”, “Akıllı Turizm Teknolojileri”, “Akıllı Destinasyon” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Araştırma verilerine 30 Nisan 2023 tarihinde ulaşılmıştır. YÖKTEZ’de ulaşılan lisansüstü tezler aşağıdaki bibliyometrik analiz konulu çalışmalara dayandırılan parametreler doğrultusunda incelenmiştir.

- Akıllı turizme yönelik hazırlanan tezlerin yüksek lisans ve doktora dağılımı
- Tezlerin enstitülere göre dağılımı
- Tezlerin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımı
- Tezlerin yazıldığı dillere göre dağılımı
- Tezlerin yayınlanma yıllarına göre dağılımı
- Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı
- Danışmanlık yapan akademisyenlerin unvanlarına göre dağılımı
- Tezlerin sayfa aralıklarına göre dağılımı
- Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı

Tezlerin bu özellikleri yönünden araştırılması sonucunda ulaşılan bulgular, akıllı turizm ile ilgili genel durumu ortaya koyacak ve bu alan ile ilgili eksiklerin giderilmesine yardımcı olacaktır. Tablo şeklinde düzenlenmiş veriler, bu konuda araştırma yapacak araştırmacılara özet bilgiler sunacaktır. Bu çalışmada etik kurul izni gerekmemektedir.

3. Bulgu ve Değerlendirilme

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda sırasıyla belirtilmiştir. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “Akıllı Turizm” ile ilgili ulaşılan çalışmaların lisansüstü düzeyine göre yüksek lisans ve doktora olarak sınıflandırılması Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Tez Türü	Sıklık Sayısı	Yüzdesi
Yüksek Lisans Tezi	19	%79,17
Doktora Tezi	5	%20,83
Toplam	24	100

Akıllı turizm konulu tez çalışmalarında yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine kıyasla daha fazla olduğu açıkça görülmektedir. Tablo 2’de görüldüğü üzere yapılan çalışmaların 19 tanesi yani yaklaşık %79’u yüksek lisans tezleri ağırlıklı olup geri kalan 5 tanesi yani yaklaşık %20’si doktora tezlerinden oluşmaktadır.

Tablo 3. Tezlerin Bağlı Olduğu Enstitüye Göre Dağılımı

Enstitüler	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzdesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü	14	4	18	%75
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	5	1	6	%25
Toplam	19	5	24	100

Tablo 3'te akıllı turizm konulu tezlerin bağlı olduğu enstitüye göre dağılımları gösterilmiştir. Çalışmaların Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü çatısı altında yapıldığı görülmüştür. Hazırlanan tezlerden 14 yüksek lisans, 4 doktora toplam 18 tanesi yani %75'i Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlanmışken 5 yüksek lisans, 1 doktora toplam 6 tanesi yani %25'i Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesine hazırlanmıştır.

Tablo 4. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzdesi
Balıkesir Üniversitesi	1		1	%4,17
Selçuk Üniversitesi	2	1	3	%12,50
Düzce Üniversitesi	2		2	%8,33
Erciyes Üniversitesi	1		1	%4,17
Akdeniz Üniversitesi	2		2	%8,33
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi		1	1	%4,17
Kadir Has Üniversitesi	1		1	%4,17
Kocaeli Üniversitesi	1		1	%4,17
Mersin Üniversitesi		1	1	%4,17
Trakya Üniversitesi	1		1	%4,17
İstanbul Üniversitesi	1	1	2	%8,33
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	1		1	%4,17
Bartın Üniversitesi	1		1	%4,17
Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi	1		1	%4,17
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1	2	%8,33
Gümüşhane Üniversitesi	1		1	%4,17
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1		1	%4,17
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1		1	%4,17
Toplam	19	5	24	100

Tablo 4'te Akıllı Turizm konulu tezlerin üniversitelere göre dağılımı yer almaktadır. Bu konuda 19 üniversitede çalışma yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışma sayıları göz önünde bulundurulduğunda Selçuk Üniversitesi 2 yüksek lisans 1 doktora olmak üzere toplam üç tez, Düzce Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi ikişer yüksek lisans çalışması yapılmışken İstanbul Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesinde 1 yüksek lisans, 1 doktora çalışması toplamda ikişer tez ile en fazla çalışmayı yapan üniversiteler olmuşlardır.

Tablo 5. Tezlerin Yazıldığı Dillere Göre Dağılımı

Yazıldığı Dil	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzdesi
Türkçe	18	5	23	%95,83
İngilizce	1		1	%4,17
Toplam	19	5	24	100

Tablo 6'da tezlerin yazıldığı dillere göre dağılımı yer almaktadır. Tezlerin yazımında Türkçe ve İngilizce dilleri tercih edilmiştir. 18 yüksek lisans, 5 doktora toplam 23, yani çalışmaların yaklaşık %95'i Türkçe yazılmışken 1 yüksek lisans çalışması İngilizce olarak kaleme alınmıştır. Bu veri akıllı turizm konulu tezlerde Türkçe dilinin tercih edildiğini göstermektedir.

Tablo 6. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzdesi
2018	1		1	%4,17
2019	3	1	4	%16,67
2020	3	1	4	%16,67
2021	4	2	6	%25
2022	6	1	7	%29,17
2023	2		2	%8,33
Toplam	19	5	24	100

Tablo 6’da tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. Akıllı Turizm konulu ilk tez çalışmasının 2018 yılında yazılan bir yüksek lisans çalışması olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan ilk doktora çalışması ise 2019 yılında yapılmıştır. Yapılan tez çalışmaları her geçen yıl artış göstermiştir. 2023 yılında görülen azalış bu yıla ait çalışmaların daha tez merkezine yüklenmemiş olması nedeniyle gerçekçi bir durumu yansıtmamaktadır. 2021 yılı 2 doktora tezi ile şu ana kadar en fazla doktora tezi yazılan yıl, 2022 yılı ise 6 yüksek lisans tezi ile en fazla yüksek lisans tezi yazılan yıl olmuştur. Ayrıca 2022 yılı 6 yüksek lisans 1 doktora çalışması yani toplam çalışmaların yaklaşık %29’u ile en fazla çalışmanın yapıldığı yıl olmuştur.

Tablo 7. Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalları	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzdesi
Turizm İşletmeciliği	10	5	15	%62,50
Turizm ve Otel İşletmeciliği	3		3	%12,50
Uluslararası Ticaret ve Pazarlama	1		1	%4,17
Toplam Kalite Yönetim	1		1	%4,17
Turizm Rehberliği	1		1	%4,17
Yeni Medya	1		1	%4,17
İşletme	1		1	%4,17
Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği	1		1	%4,17
Toplam	19	5	24	100

Tablo 7’de tezlerin bağlı olduğu anabilim dallarına göre dağılımı yer almaktadır. Tablo incelendiğinde Akıllı Turizm konulu tezlerin 8 farklı anabilim dalı altında hazırlandığı görülmektedir. 10 yüksek lisans, 5 doktora tezi ile toplam 15 çalışma yani çalışmaların yaklaşık %62’sinin Turizm İşletmeciliği Anabilim dalı bünyesinde yapıldığı görülmektedir. Turizm İşletmeciliği Anabilim dalını 3 yüksek lisans çalışması ve tüm çalışmaların yaklaşık %12’sini kapsayan Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim dalı takip etmiştir. Uluslararası Ticaret ve Pazarlama, Toplam Kalite Yönetim, Turizm Rehberliği, Yeni Medya, İşletme, Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Anabilim dallarında ise birer çalışma yapılmıştır.

Tablo 8. Tezlerin Danışman Unvanlarına Göre Dağılımları

Danışman Unvanı	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzdesi
Doktor Öğretim Üyesi	8		8	%33,33
Doçent Doktor	6	3	9	%37,50
Profesör Doktor	5	2	7	%29,17
Toplam	19	5	24	100

Tablo 8’de tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde Akıllı Turizm alanında yapılmış tezlere en fazla danışmanlık yapanların 6 yüksek lisans, 3 doktora toplam 9 çalışma ile Doçent Doktor unvanına sahip olan

akademisyenler olduğu görülmüştür. Doçent Doktor unvanını 8 yüksek lisans çalışmasına danışmanlık yapan Doktor Öğretim Üyesi ve 5 yüksek lisans, 2 doktora toplam 7 çalışmaya danışmanlık yapan Profesör Doktor unvanlı akademisyenler takip etmiştir.

Tablo 9. Tezlerin Sayfa Sayısına Göre Dağılımı

Sayfa Sayısı Aralığı	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzdesi
100 ve altı	2		2	%8,33
101-150	8	1	9	%37,50
151-200	8		8	%33,33
201-250		3	3	%12,50
251 ve üstü	1	1	2	%8,33
Toplam	19	5	24	100

Tablo 9’da tezlerin sayfa sayılarına göre dağılımı gösterilmiştir. Çalışmada incelenen tezler beş farklı grup altında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda sayfa sayısı 101-150 arasında olan tezlerin 8 yüksek lisans,1 doktora toplam 9 yani tüm çalışmaların yaklaşık %37’si ile çoğunlukta olduğu görülmüştür. Bunu 8 yüksek lisans çalışması yani tüm çalışmaların yaklaşık %33’ü ile 151-200 sayfa aralığı takip etmiştir. Çalışmaların yaklaşık %12’si 201-250 sayfa sayısı aralığında iken yaklaşık %8’i 100 ve altı yine yaklaşık %8’i 251 ve üstü sayfa sayısı aralığındadır. Doktora çalışmalarında en fazla tercih edilen sayfa sayısı aralığı 3 çalışma ile 201-250 iken yüksek lisansta en fazla tercih edilen sayfa sayısı aralıkları sekizer çalışma ile 101-150 ve 151-200 olmuştur. Akıllı Turizm konulu en uzun tez 380 sayfa iken en kısa tez 74 sayfadır.

Tablo 10. Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimelerin Dağılımı

Anahtar Kelimeler	Sıklık Sayısı
Akıllı Turizm	17
Akıllı Şehir	7
Akıllı Destinasyon	6
Akıllı Turizm Teknolojileri	3
Endüstri 4.0	3
Akıllı Uygulamalar	3
Akıllı Teknoloji	3
Dijital Dönüşüm	2
Sürdürülebilir Akıllı Destinasyon	2
Turizm	2
Bilişim ve İletişim Teknolojileri, Akıllı(Smart), Konaklama İşletmeleri, Akıllı Destinasyon Bileşenleri, Dijital, Dijital Turizm, Dijitalleşme, Turizmde Dijitalleşme, Multi Medya Rehber, Antalya, Kaleiçi, Turistik Satın Alma Davranışı, Yaşam Kalitesi, Ewow, Online Yorumlardaki Güven, Ekonomi Paylaşımı, Satın Alma Kararları, Airbnb, Yorum Sistemi, Online Kişilerarası Güven, Akıllı Turizm Destinasyonu, Turizm ve Teknoloji, Uygulamalar, Şanlıurfa, Edirne, Büyük Veri, Bibliyometri, Turizm ve Teknoloji, Turizm 4.0, Mobil Teknolojileri, Sürdürülebilirlik, Dijital ve Teknik Olanaklar, Akıllı Restoran, Akıllı Mutfak, Topsis, Destinasyon Pazarlaması, TR81 Bölgesi, Akıllı Otel, Turizm Teknolojileri, Otel İşletmeleri, Bişkek, Turizm İşletmeleri, İstanbul, Konya İli, Yiyecek-İçecek Sektörü, Seyahat Niyeti, Destinasyon Aidiyeti, Destinasyon İmajı, Destinasyon Seçimi, Akıllı Otel, Akıllı Otel Uygulamaları, İzmir. Planlanmış Davranış Teorisi, Destinasyon Seçim Niyeti, Akıllı Turist, Kapadokya, Edremit Körfezi, Adobe Fireworks CS6,	1

Tablo 10’da tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde tezlerde anahtar kelimelerin seçiminde akıllı turizm 17 kere ile ilk sırayı

alırken, akıllı şehir 7 kere ile ikinci sırada, akıllı destinasyon 6 kere ile üçüncü sırada bulunuyor. Akıllı turizm teknolojileri, endüstri 4.0, akıllı uygulamalar, akıllı teknoloji kelimeleri üçer kez kullanılmışken dijital dönüşüm, sürdürülebilir akıllı destinasyon ve turizm kelimeleri ikişer kez tercih edilmiştir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nde (YÖKTEZ) kayıtlı akıllı turizm alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları, “Tür”, “Yıl”, “Üniversite”, “Enstitü”, “Anabilim Dalı”, “Danışman Unvanı”, “Sayfa Sayısı”, “Anahtar Kelime” ve “Yazıldığı Dil” parametreleri açısından ele alınmıştır. Tez merkezinde bu kapsamda hazırlanmış 24 teze ulaşılmıştır. Bu tezlerin tarih itibarıyla 2018-2023 yılları arasında hazırlandığı görülmüştür. Akıllı turizm konusunda yapılmış ilk lisansüstü çalışmanın 2018 yılında yazılmış yüksek lisans tezi olduğu, ilk doktora çalışmasının ise 2019 yılında hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu yıllar arasında en çok çalışma 2022 yılında, tür olarak da yüksek lisans düzeyinde hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, akıllı turizm çalışmalarının Türkiye’de son yıllarda belirgin bir artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Tezlerin özellikle 2021 ve 2022 yıllarında yoğunlaşması, akıllı turizm kavramının son dönemde araştırmacılar tarafından daha fazla ilgi gördüğünü göstermektedir. Bu durum, turizm sektöründe dijital dönüşüm ve teknoloji kullanımının hız kazanmasının akademik çalışmalara doğrudan yansımaları şeklinde ifade edilebilir. Akıllı turizm kavramı, gelişen teknolojiden azami derecede faydalanmaya gayret gösteren turizm sektöründe giderek ön plana çıkmaya ve önemi fark edilmeye başlamıştır. Yeni bir kavram olarak ortaya çıkan akıllı turizm ile ilgili çalışmaların araştırmacılar tarafından son 5 yılda yapıldığı görülmüştür. Akıllı turizm alanında yapılan çalışma sayısının az ve yakın tarihli olması literatürde bu konudaki açıklığı göstermektedir. Çalışma sayılarında her geçen yıl görülen düzenli artış bu konunun araştırmacıların giderek ilgisini çektiğini ve bu yöndeki çalışmaların artacağını düşündürmektedir.

Araştırma neticesinde akıllı turizm konu alan lisansüstü tez çalışmalarının 19 tanesinin yüksek lisans düzeyinde ele alındığı, doktora düzeyinde yapılan tez çalışmalarının sadece 5 tane olduğu görülmüştür. Tez türleri açısından değerlendirildiğinde, çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu, doktora tezlerinin ise sınırlı sayıda kaldığı görülmüştür. Ulaşılan bu sonuç, akıllı turizm alanının henüz derinlemesine akademik uzmanlık düzeyine tam olarak taşınmadığını, ancak alanın gelişiminin ilk aşamalarında olduğunu ortaya koymaktadır. Akıllı turizm kavramı yüksek lisans çalışmalarında araştırma konusu olarak daha çok tercih edilmiştir. Teknolojik ilerlemeler bu yönde eğilimler göz önünde bulundurulduğunda ilerleyen zamanlarda akıllı turizm konulu tez çalışmalarının doktora düzeyinde de artış sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmaların üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde bu konuda 19 üniversitede çalışma yapıldığı görülmüştür. Selçuk Üniversitesi üç çalışma, Düzce Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi ikişer çalışma ile öne çıkmışlardır.

Araştırma sonucunda hazırlanan tez çalışmalarının en fazla Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yayınlandığı görülmüştür. Anabilim dalı dikkate alınarak yapılan incelemelerde ise en fazla çalışmanın 15 tez ile Turizm İşletmeciliği anabilim dalında hazırlandığı tespit edilmiştir. Turizm İşletmeciliği anabilim dalını 3 tez ile Turizm ve Otel İşletmeciliği anabilim dalı takip etmiştir. Bu durum turizmin sosyal bilimler çerçevesinde inceleniyor olması ile açıklanabilir. Aynı zamanda bu bulgu, akıllı turizmin turizm işletmeciliği disiplini içinde doğal bir araştırma alanı olarak konumlandığını göstermektedir. Çalışmalara en fazla danışmanlık yapan akademisyenlerin yüksek lisansta “Doktor Öğretim Üyesi”, doktora tezlerinde ise “Doçent Doktor” unvanlı olduğu, tez yazım dili olarak büyük bir oranla Türkçenin tercih edildiği, tezlerin en fazla 101-150 sayfa aralığında kaleme alındığı araştırma sonucu elde edilen bulgular arasındadır. Araştırma sonucunda incelenen tez çalışmalarında anahtar kelime dağılımları ise akıllı turizm tezlerinin kavramsal odağının “akıllı turizm – akıllı şehir – akıllı destinasyon” üçlüsü etrafında kümelendiğini, dijitalleşme ve akıllı teknolojilerin ise ikincil temalar olduğunu göstermektedir. Bu da araştırmaların kavram temelli ve tanımlayıcı çalışmalara odaklanıldığını göstermektedir.

Çalışmada belirli parametrelere göre değerlendirilen lisansüstü tezlere YÖKTEZ'in veri tabanından ulaşılmıştır. Bu durum çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Sonuç olarak akıllı turizm, teknolojinin gelişimi ile turizmdeki yeri ve önemi giderek artacak güncel bir alan olarak görülmektedir. Akıllı turizmin önemini ve literatürdeki açıklığı fark eden araştırmacıların son yıllarda bu alana ağırlık verdiği, çalışmaların yıllara göre arttığını söylemek mümkündür. Araştırmacıların yapacağı araştırmalarda farklı parametreleri (benimsenen araştırma yaklaşımı, örnekleme tekniği, kaynakça sayısı, veri toplama aracı, yerli yabancı kaynakça kullanımı vb.) kullanarak çalışmalarını daha kapsamlı hale getirmeleri önerilebilir. Bu şekilde akıllı turizm ile ilgili tez, makale veya bildiri hazırlayacak olan araştırmacıların bu alandaki eksik yönleri tespit edebilmeleri ve buna yönelmesi sağlanabilir. Ek olarak yapılacak ilerdeki araştırmalar ile doktora düzeyindeki çalışma sayısının artırılması, alanın kuramsal çerçevesinin güçlenmesine ve metodolojik çeşitliliğin artmasına katkı sağlayacaktır. Akıllı turizmin doğası gereği teknoloji, iletişim, veri bilimi ve şehir planlama gibi farklı disiplinlerle ilişki kurması gerektiği düşünüldüğünde, bu alanlar arasında daha fazla iş birliği yapılması hem teorik hem de uygulamalı araştırmalar için önemli bir zemin oluşturacaktır. İncelenen tezlerde kavramsal çalışmaların baskın olması dikkate alındığında ise, uygulamalı araştırmalara ve saha temelli veri kullanımına daha fazla yönelmesi, akıllı turizme ilişkin somut bulguların ortaya konmasına imkan sağlayacaktır. Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye’de akıllı turizm alanındaki lisansüstü tez üretiminin genel bir haritasını sunarak 2018 sonrası dönemde alana yönelik akademik üretimin arttığını, tematik çeşitliliğin geliştiğini ve metodolojik çeşitliliğin artmakta olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Türkiye’de akıllı turizm araştırmaları henüz erken gelişim aşamasında olmakla birlikte, artan lisansüstü üretim alana kurumsal bir kimlik kazandırıldığı ve dijital dönüşümün turizm sektöründeki etkisi arttıkça, bu alandaki akademik üretim de büyümeye devam edeceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Akyol, C., & Çalık, İ. (2022). Türkiye’de yayla turizmi üzerine yapılmış lisansüstü araştırmaların bibliyometrik analizi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 299-315.
- Bahar, M., Yüzbaşıoğlu, N., & Topsakal, Y. (2019). Akıllı turizm ve süper akıllı turist kavramları ışığında geleceğin turizm rehberliğine bakış. *Journal of Travel and Tourism Research*, 14, 72-93.
- Bajdor, P., & Starostka-Patyk, M. (2021). Smart city: A bibliometric analysis of conceptual dimensions and areas. *Energies*, 14(14), 4288.
- Bastidas-Manzano, A. B., Sánchez-Fernández, J., & Casado-Aranda, L. A. (2021). The past, present, and future of smart tourism destinations: A bibliometric analysis. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 45(3), 529-552.
- Başer, G., Doğan, O., & Al-Turjman, F. (2019). Smart tourism destination in smart cities paradigm: A model for Antalya. In: Al-Turjman, F. (eds) *Artificial Intelligence in IoT. Transactions on Computational Science and Computational Intelligence*. (pp. 63-83), Cham: Springer. doi.org/10.1007/978-3-030-04110-6_4
- Binbaşıoğlu, H. (2020). Akıllı turizm üzerine bibliyometrik bir literatür taraması. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 8(4), 2825-2847.
- Boes, K., Buhalis, D., & Inversini, A. (2016). Smart tourism destinations: ecosystems for tourism destination competitiveness. *International Journal of Tourism Cities*, 2(2), 108-124.
- Boes, K., Buhalis, D., & Inversini, A. (2015). *Conceptualising smart tourism destination dimensions*. In *Information and Communication Technologies in Tourism 2015: Proceedings of the International Conference* in Lugano, Switzerland, February 3-6, 2015 (pp. 391-403). Springer International Publishing.
- Boletsis, C., & Chasanidou, D. (2018, June). Smart tourism in cities: Exploring urban destinations with audio augmented reality. In *Proceedings of the 11th Pervasive Technologies Related to Assistive Environments Conference* (pp. 515-521).
- Buhalis, D., & Amaranggana, A. (2014). Smart Tourism Destinations. In. Z. Xiang & I. Tussyadiah (Eds.). *Information and Communication Technologies in Tourism 2014* (ss. 553-564). Dublin: Springer.
- Burak, M. İ. L., & DİRİCAN, C. (2018). Endüstri 4.0 teknolojileri ve turizme etkileri. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Chen, S., Tian, D., Law, R., & Zhang, M. (2022). Bibliometric and visualized review of smart tourism research. *International Journal of Tourism Research*, 24(2), 298-307.
- Chung, N., Lee, H., Ham, J., & Koo, C. (2021). Smart tourism cities’ competitiveness index: a conceptual model. In *Information and Communication Technologies in Tourism 2021*:

- Proceedings of the Enter 2021 eTourism Conference*, January 19–22, 2021 (pp. 433-438). Cham: Springer International Publishing.
- Çelik, P., & Topsakal, Y. (2017). Akıllı turizm destinasyonları: Antalya destinasyonunun akıllı turizm uygulamalarının incelenmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(3), 149-166.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Ercan, F. (2020). Akıllı turizmde büyük veri kullanımı: Sistematik bir derleme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(32), 5230-5249.
- Erdem, A. (2022). Akıllı şehirler gerçekten akıllı turizm destinasyonları mı?. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 5-26.
- Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. (2015). Smart tourism: foundations and developments. *Electronic Markets*, 25, 179-188.
- Ivars-Baidal, J. A., Vera-Rebollo, J. F., Perles-Ribes, J., Femenia-Serra, F., & Celdrán-Bernabeu, M. A. (2021). Sustainable tourism indicators: what's new within the smart city/destination approach?. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(7), 1556-1582.
- Jasrotia, A., & Gangotia, A. (2018). Smart cities to smart tourism destinations: A review paper. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 1(1), 47-56.
- Johnson, A. G., & Samakovlis, I. (2019). A bibliometric analysis of knowledge development in smart tourism research. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 10(4), 600-623.
- Jovicic, D. Z. (2019). From the traditional understanding of tourism destination to the smart tourism destination. *Current Issues in Tourism*, 22(3), 276-282.
- Kafa, N., Arıca, R., & Gök, N. S. (2020). Akıllı turizm araç ve uygulamalarına ilişkin turizm işletmesi yöneticilerinin görüşleri: Eskişehir üzerine nitel bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2774-2787.
- Kesin, M., Horasan, B., & Çil, E. (2023). "Sağlık Turizmi" Anahtar Kelimesinin Lisansüstü Tezlerdeki Bibliyometrik Analizi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 407-421.
- Kodaş, D. (2014). International journal of wine business research (IJWBR) dergisinin bibliyometrik özellikleri açısından incelenmesi. Kozak, N. & Günlü, E. (Ed.) VII. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, (pp.98-112). Kuşadası, Aydın.
- Aydın.Knani, M., Echchakoui, S., & Ladhari, R. (2022). Artificial intelligence in tourism and hospitality: Bibliometric analysis and research agenda. *International Journal of Hospitality Management*, 107, 103317.
- Lamsfus, C., Martin, D., Alzua-Sorzabal, A., & Torres-Manzanera, E. (2015). Smart tourism destinations: An extended conception of smart cities focusing on human mobility. *In*

- Information and Communication Technologies in Tourism 2015: Proceedings of the International Conference* in Lugano, Switzerland, February 3-6, 2015 (pp. 363-375). Springer International Publishing.
- Li, Y., Hu, C., Huang, C., & Duan, L. (2017). The concept of smart tourism in the context of tourism information services. *Tourism Management*, 58, 293-300.
- Liberato, P., Alen, E., & Liberato, D. (2018). Smart tourism destination triggers consumer experience: the case of Porto. *European Journal of Management and Business Economics*, 27(1), 6-25.
- Madeira, C., Rodrigues, P., & Gomez-Suarez, M. (2023). A Bibliometric and Content Analysis of Sustainability and Smart Tourism. *Urban Science*, 7(2), 33.
- Merigó, J. M. & Yang, J. B. (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science. *Omega*, 73, 37-48.
- Navío-Marco, J., Ruiz-Gómez, L.M., & Sevilla-Sevilla, C. (2018). Progress in information technology and tourism management: 30 years on and 20 years after the internet – revisiting Buhalis & Law’s landmark study about eTourism. *Tourism Management*, 69, 460-470.
- Oğuzbalaban, G. (2019). Termal turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1012-1027.
- Özçoban, E. (2020). İnanç turizmi alanında yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik analizi (1998-2019). *Turkish Studies-Social*, 15(3), 1363-1375.
- Sigalat-Signes, E., Calvo-Palomares, R., Roig-Merino, B., & García-Adán, I. (2020). Transition towards a tourist innovation model: The smart tourism destination: Reality or territorial marketing?. *Journal of Innovation & Knowledge*, 5(2), 96-104.
- Stankov, U., & Filimonau, V. (2019). Reviving calm technology in the e-tourism context. *The Service Industries Journal*, 39(5-6), 343-360.
- Topsakal, Y., Bahar, M., & Yüzbaşıoğlu, N. (2020). Review of smart tourism literature by bibliometric and visualization analysis. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 3(1), 1-15.
- Topsakal, Y., Yüzbaşıoğlu, N., Çelik, P., & Bahar, M. (2018). Turizm 4.0-turist 5.0: İnsan devriminin neden endüstri devrimlerinden bir numara önde olduğuna ilişkin bakış. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 1(2), 1-11.
- UNWTO. (2009). *Tourism Resilience Committee Stresses Need for “Smart Tourism”*. <https://sdg.iisd.org/news/unwto-tourism-resiliencecommittee-stresses-need-for-%E2%80%9Csmart-tourism%E2%80%9D/> adresinden 12.05.2023 tarihinde erişildi.
- Wang, X., Li, X. R., Zhen, F., ve Zhang, J. (2016). How smart is your tourist attraction?: Measuring tourist preferences of smart tourism attractions via a FCEM-AHP and IPA approach. *Tourism Management*, 54, 309-320.

- Yalçınkaya, P., Atay, L., & Karakaş, E. (2018). Akıllı turizm uygulamaları. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 2(2), 85-103.
- Yılmaz, İ., Karakuş, Y., Çamlıca, K., & Toprak, L. S. (2017). Turizm alanındaki bibliyometrik çalışmalar: Türkiye örneği, *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 9(36), 83-88.
- Yoo, C., Kwon, S., Na, H., & Chang, B. (2017). Factors affecting the adoption of gamified smart tourism applications: An integrative approach. *Sustainability*, 9(12), 2162.
- Zengin, B., & Atasoy, B. (2021). Turizm rehberliği alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik çerçevesi, *Alanya Akademik Bakış*, 5(1), 143-160.

Atıf Gösterim/To Cite: Erbay, F. ve Kodaş, D. (2025). Yükseköğretim Kurumu Tez Merkezinde Akıllı Turizm Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Journal of Applied Tourism Research*, 6(2), 174 – 196. doi.org/10.5281/zenodo.17967601

Etik Onayı: Yazarlar bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini beyan etmiştir. Aksi bir durumun tespiti halinde derginin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Destek Bilgisi: Çalışma için herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Yazarlar çalışmaya kendi rızalarıyla katılmıştır.

Katkı Oranı: 1. yazar: %60; 2. yazar: %40;

Çıkar Çatışması: Makalede çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bibliometric Analysis of Thesis Registered in the Field of Smart Tourism at the Thesis Center of the Higher Education Institution

Extended Abstract

This study aims to present a comprehensive bibliometric analysis of postgraduate theses in the field of smart tourism that are registered in the Turkish Higher Education Council Thesis Center (YÖKTEZ). Smart tourism applications include tourist destinations, a subset of the smart city concept (Kafa et al., 2020). Smart cities are necessary for smart tourism applications to function seamlessly. Many cities around the world that have become brands in tourism are rapidly progressing towards becoming smart cities (Jasrotia and Gangotia, 2018). The European Union has supported the "European Capital of Smart Tourism" initiative to reward and share exemplary European cities that have implemented tools, measures, and projects to develop smart tourism (EU Smart Tourism Capital, 2019). Climate change, the diversification and protection of local economies, and the efficient management of natural resources based on more environmentally friendly energies are some of the issues that policymakers should consider when developing smart tourism applications (Maderia et al., 2023). The use of developing technological applications in all areas of life has led to changes in the travel preferences, desires, expectations, and habits of both city residents and tourists. The active implementation of these technological developments in cities has given rise to smart tourism destinations (Chung et al., 2021). The key point that distinguishes the concepts of smart city and destination is their target audience. Smart cities focus on city residents, while smart tourism destinations focus on tourists (Erdem, 2022). Smart tourism represents one of the most dynamic intersections between digital transformation, tourism management, and sustainable development. The study focuses on postgraduate research conducted in Türkiye between 2018 and 2023, analyzing a total of 24 theses—19 master's and 5 doctoral. These theses were identified using the keywords Smart Tourism, Smart Tourism Technologies, and Smart Destination. Data were collected and finalized on April 30, 2023. The main purpose of the study is to determine the academic tendencies, development patterns, and methodological orientations of smart tourism research in Türkiye. Specifically, the study investigates the theses according to type, year, university, institute, department, advisor title, language, page range, and keyword distribution. The goal is to reveal how the field has evolved in Turkish academia and to provide insights for future academic studies. Smart tourism integrates technological innovation, data-driven systems, and sustainability into the tourism sector. Globally, it has become a rapidly growing academic topic that reflects the digitalization of cities, destinations, and tourism services. In Türkiye, the rise of interest in this field parallels the country's efforts to implement smart city projects and technological solutions in tourism management.

However, the number of academic studies in this field remains limited, particularly at the doctoral level. Therefore, examining postgraduate theses offers critical insights into how this topic is being shaped at the academic level. This bibliometric study is significant as it identifies national trends, emerging themes, and gaps that can guide future researchers,

policymakers, and educators. The study uses a descriptive and bibliometric research design. The dataset includes all postgraduate theses that contain the specified keywords in their titles or abstracts. The analysis covers the period 2018–2023, when the concept of smart tourism began to attract significant attention in Turkish higher education institutions.

Each thesis was analyzed in terms of:

- Thesis type (master's or doctoral),
- Publication year,
- University and institute,
- Department,
- Advisor's academic title,
- Number of pages,
- Language of thesis,
- Keywords.

The data were compiled and analyzed using frequency and percentage methods. Results were presented through descriptive tables and thematic groupings to identify dominant research focuses. This approach ensures transparency and replicability, allowing future researchers to extend the dataset and compare results across time periods. The findings reveal a clear upward trend in smart tourism–related academic production after 2018. The annual distribution of theses is as follows: 2018 (1 thesis), 2019 (4), 2020 (4), 2021 (6), 2022 (7), 2023 (2). The year 2022 marks the highest production level, indicating a growing awareness and institutional interest in smart tourism studies. Of the total 24 theses, 19 (79.17%) were master's and 5 (20.83%) were doctoral. Regarding institutional affiliation, 18 theses (75%) were prepared within Social Sciences Institutes, while *6 (25%) were completed undergraduate Education Institutes. The dominance of Social Sciences Institutes highlights that smart tourism research in Türkiye is primarily approached from a management and social science perspective rather than an engineering or data science orientation. The linguistic distribution shows that 23 theses were written in Turkish and only 1 in English, reflecting a strong preference for national language scholarship. Although this may limit international visibility, it suggests a strengthening domestic academic base.

At the university level, Düzce University, Akdeniz University, and Selçuk University stand out, each producing two master's theses. Additionally, İstanbul University and Dokuz Eylül University each produced both master's and doctoral theses, demonstrating institutional commitment to smart tourism research. Altogether, theses originated from 19 different universities, indicating geographically dispersed academic interest. Departmental distribution shows that 15 theses (62.5%) were produced in Tourism Management, followed by Tourism and Hotel Management (3) and a smaller number across International Trade and Marketing, Quality Management, Tourism Guidance, New Media, Business Administration, and Travel Management. This variety indicates growing interdisciplinarity, even if most studies remain anchored in tourism management programs. Regarding advisor titles, 8 of theses were supervised by Doctor Instructors, *9 by Associate Professors, and *7 by Professors. The

relatively balanced distribution suggests that interest in smart tourism spans multiple academic ranks. The majority of theses ranged between 101–200 pages (9 in 101–150 pages, 8 in 151–200 pages). The shortest thesis had 74 pages, and the longest 380 pages, reflecting typical postgraduate research lengths. Keyword analysis provided a rich insight into thematic trends. The term Smart Tourism appeared 17 times, Smart City 7 times, and Smart Destination 6 times. Other keywords such as Smart Tourism Technologies, Industry 4.0, Digital Transformation, Smart Applications, and Sustainability were also frequent. This indicates that Turkish researchers adopt both conceptual and applied perspectives, blending technological innovation with destination management and sustainability themes. The analysis highlights several important observations about the state of smart tourism research in Türkiye. First, the increase in thesis production after 2018 suggests that digital transformation policies and smart city initiatives have influenced academic priorities. The trend mirrors global shifts in tourism studies, where technology and data analytics have become central to research agendas.

Second, the concentration of theses at the master's level indicates that the field is still in its early academic development stage. Doctoral research is relatively limited, showing that while interest exists, the depth of inquiry remains to be expanded. Third, methodological variety has improved over time. Earlier theses relied primarily on qualitative designs such as case studies and content analyses. However, post-2018 research increasingly applies quantitative and mixed methods, suggesting greater analytical sophistication. Nevertheless, several gaps persist. Few theses employ advanced bibliometric tools or data-driven approaches. Collaboration between tourism scholars and computer science experts is minimal, and empirical applications using real destination data are scarce. Moreover, international collaboration remains weak, with most studies focusing solely on Türkiye. The overall findings imply that although smart tourism has gained recognition in Turkish academia, there is a need for stronger interdisciplinary integration, greater emphasis on empirical evidence, and alignment with global research methodologies.

This bibliometric analysis provides a detailed portrait of Türkiye's postgraduate academic production on smart tourism between 2018 and 2023. The findings demonstrate a consistent upward trend in thesis output, especially after 2018, and reveal key thematic focuses such as technology integration, smart destinations, and sustainability. Smart tourism is a reflection of the broader digital transformation shaping both global and national tourism industries. In Türkiye, academic interest in the topic has grown rapidly, though the field is still maturing. Continued support for interdisciplinary studies, methodological diversity will help position Türkiye as an active contributor to the global smart tourism research landscape.